

ДІЯЛЬНІСНО-ПРАКТИЧНИЙ КОМПОНЕНТ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

З'ясовано критерії та рівні сформованості діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури. Емпіричними та статистичними методами визначено динаміку рівнів сформованості діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в процесі фахової підготовки. Подальші дослідження мають забезпечити вивчення мотиваційного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури.

Ключові слова: майбутні учителі фізичної культури; професійні функціональні компетентності; діяльнісно-практичний компонент.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасний етап соціально-економічного розвитку України значно підвищив вимоги до якості підготовки майбутніх учителів фізичної культури, здатних виконувати багатофункціональну професійну діяльність у загальноосвітніх навчальних закладах.

А. Забора зазначає, що «основна увага при формуванні знань і навичок майбутніх вчителів фізичної культури повинна бути спрямована на викладання спортивно-педагогічних дисциплін, зміст яких має бути переорієнтований на формування професійної свідомості майбутнього вчителя і включати: формування сучасної техніки виконання вправ як основи методу реального показу; оволодіння методиками розвитку рухових здібностей і навчання основним фізичним вправам шкільної програми з фізичної культури» [3, с. 45].

Теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в процесі фахової підготовки ґрунтовно не досліджена як у теоретичному, так і в практичному аспектах, зокрема не проаналізовано діяльнісно-практичний компонент професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури.

Мета статті полягає у з'ясуванні критеріїв та рівнів сформованості діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури.

Завданням статті є визначення динаміки рівнів сформованості діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання зазначеної проблеми. На підставі

теоретичного аналізу [5; 6; 7] та власного досвіду, професійні функціональні компетентності майбутніх учителів фізичної культури розглядаються нами як інтегративні характеристики особистісних і професійних якостей студентів вищих навчальних закладів, які дозволяють їм реалізовувати загальнопедагогічні (навчальну, виховну, організаційну, розвивальну, планувальну, контрольну, комунікативну, дослідницьку) та специфічні (функцію допомоги та страхівки при виконанні учнями фізичних вправ, здоров'язбережувальну, профілактичну та суддівську) функції вчителя фізичної культури в майбутній педагогічній діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі.

Теоретичний аналіз наукових джерел [1; 2; 4] та власний досвід показали, що визначені види професійних функціональних компетентностей учителя фізичної культури мають у своїй структурі спільні компоненти, які включають мотивацію до виконання професійних функцій учителя фізичної культури, систему знань, рівень загальної та спеціальної фізичної підготовленості, а також навички, необхідні для виконання загальнопедагогічних і специфічних функцій. Тому основними структурними компонентами професійних функціональних компетентностей учителя фізичної культури нами визначено такі, як діяльнісно-практичний, мотиваційний та когнітивний.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Наразі не з'ясовано критерії та рівні сформованості діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури, не визначено динаміку рівнів сформованості діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки.

Вклад основних результатів вивчення сформованості діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури

Діяльнісно-практичний компонент професійних функціональних компетентностей учителя фізичної культури характеризується показником, який свідчить про наявність у студентів загальної фізичної підготовленості, спеціальних рухових умінь та навичок, умінь та навичок, необхідних для виконання загальнопедагогічних і специфічних функцій учителя фізичної культури.

Критеріями сформованості діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури є рівень загальної фізичної підготовленості студентів, ступінь сформованості спеціальних рухових умінь та навичок студентів, ступінь сформованості належних умінь та навичок студентів, необхідних для виконання загальнопедагогічних і специфічних функцій учителя фізичної культури.

Високий рівень сформованості діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури характеризується високим рівнем загальної фізичної підготовленості, чітко вираженими спеціальними руховими вміннями та навичками. Студенти не відчувають труднощів у застосуванні на практиці належних умінь та навичок, необхідних для виконання загальнопедагогічних і специфічних функцій учителя фізичної культури.

Середній рівень сформованості діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури характеризується середнім рівнем загальної фізичної підготовленості, вираженими спеціальними руховими вміннями та навичками. Студенти відчувають труднощі у застосуванні на практиці належних умінь та навичок, необхідних для виконання загальнопедагогічних і специфічних функцій учителя фізичної культури.

Низький рівень сформованості діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури характеризується низьким рівнем загальної фізичної підготовленості та відсутністю спеціальних рухових умінь та навичок. Належні вміння та навички, необхідні для виконання загальнопедагогічних і специфічних функцій учителя фізичної культури, не артикульовані, тому й виникають труднощі у їх застосуванні на практиці.

Однією з педагогічних умов формування діяльнісно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури є впровадження у процес фахової підготовки спецкурсів «Особливості проведення уроків гімнастики» та «Розвиток спеціальних навичок учителя фізичної культури», яка дозволяла майбутнім учителям

фізичної культури ґрунтовно оволодіти знаннями з методики проведення уроків гімнастики, сформувати та розвинути у студентів спеціальні навички учителя фізичної культури, що сприяло їхній підготовці до виконання загальнопедагогічних та специфічних функцій учителя фізичної культури в майбутній професійній діяльності.

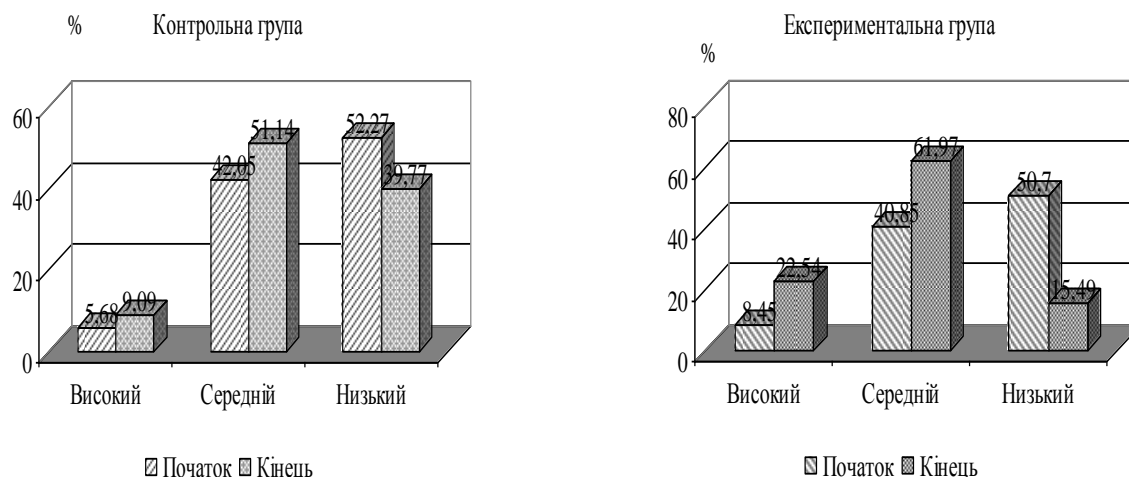
Для оцінки рівня сформованості показників діяльнісно-практичного компонента формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки відповідно до опанування основними професійними функціями для кожного студента розроблено індивідуальну картку.

Студенти мали визначити свій рівень сформованості професійних функцій (високий, середній, низький) та поставити оцінку у відповідній колонці графі «самооцінка». Рівень сформованості професійних функцій у майбутніх учителів фізичної культури визначали експерти. Експертами були викладачі професійно орієнтованих дисциплін. Вони також мали поставити позначку щодо розвитку професійних функцій студентів у колонках «експерт 1» та «експерт 2». Підсумкова оцінка рівня сформованості професійних функцій у майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки визначалася на підставі середнього показника отриманих оцінок.

Ступінь сформованості спеціальних навичок у майбутніх учителів фізичної культури в процесі фахової підготовки визначається в балах за такими критеріями: 100-71 бал – високий рівень, 70-31 бал – середній рівень, менше 30 балів – низький рівень.

За результатами дослідження визначено, що в контрольній групі високий рівень сформованості належних вмінь та навичок студентів, необхідних для виконання загальнопедагогічних та специфічних функцій учителя фізичної культури на початок педагогічного експерименту мали 5,68 % студентів, на кінець педагогічного експерименту – 9,09 % студентів, середній рівень на початок педагогічного експерименту мали 42,05 %, на кінець педагогічного експерименту – 51,14 % студентів, низький рівень на початок педагогічного експерименту мали – 52,27 % студентів, на кінець педагогічного експерименту – 39,77 % студентів.

В експериментальній групі на початок педагогічного експерименту високий рівень сформованості належних вмінь та навичок студентів, необхідних для виконання загальнопедагогічних та специфічних функцій учителя фізичної культури, мали 8,45 % студентів, на кінець педагогічного експерименту – 22,54 % студентів, середній рівень на початок педагогічного експерименту мали – 40,85 % студентів, на кінець педагогічного експерименту – 61,97 % студентів, низький рівень на початок педагогічного експерименту мали – 50,7 % студентів, на кінець педагогічного експерименту – 15,49 % студентів (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка рівнів сформованості належних вмінь та навичок студентів, необхідних для виконання загальнопедагогічних та специфічних функцій учителя фізичної культури (%)

Збільшилася кількість студентів з високим рівнем за критерієм сформованості належних вмінь та навичок студентів, необхідних для виконання загальнопедагогічних та специфічних функцій учителя фізичної культури, в контрольній групі на 3,41 %, в експериментальній групі – на 14,08 %.

Збільшилася кількість студентів з середнім рівнем за критерієм сформованості належних вмінь та навичок студентів, необхідних для виконання загальнопедагогічних та специфічних функцій учителя фізичної культури, в контрольній групі на 9,09 %, в експериментальній групі – на 21,13 %.

Зменшилася кількість студентів з низьким рівнем за критерієм сформованості вмінь та навичок студентів,

необхідних для виконання загальнопедагогічних та специфічних функцій учителя фізичної культури, в контрольній групі на 12,5 %, в експериментальній групі – на 35,21 %.

Висновки дослідження і перспективи подальшого розгляду. Проведені дослідження доводять, що у процесі формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури збільшилась кількість студентів експериментальної групи, які мають високий і середній рівні сформованості діяльно-практичного компонента професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герцик М. С. Вступ до спеціальностей галузі «фізичне виховання і спорт»: [навчальний посібник] / М. С. Герцик, О. М. Ващеба. – Харків: Видавництво «ОВС», 2004. – 176 с.
2. Голенкова Ю. В. Психологічний аналіз специфіки праці вчителя фізичної культури / Ю. В. Голенкова // Теорія та методика фізичного виховання. – 2008. – № 3. – С. 6–9.
3. Забора А. В. Формування знань і навичок майбутніх вчителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання»: дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / Забора Андрій Володимирович. – Х., 2004. – 197 с.
4. Соловьев Г. М. Некоторые аспекты технологической модели подготовки специалистов по физической культуре в системе дополнительного профессионального образования в вузе / Г. М. Соловьев, В. Ф. Горбатов // Теория и практика физической культуры. – 2002. – № 9. – С. 23–27.
5. Теория и методика физического воспитания: учебник [для студентов вузов физического воспитания и спорта]: в 2-х т. / под ред. Т. Ю. Круцевич. – К., 2003. – Т. 1. – 2003. – 424 с.
6. Холодов Ж. К. Теория и методика физического воспитания и спорта: [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / Ж. К. Холодов, В. С. Кузнецов. – М.: Академия, 2004. – 480 с.
7. Шиян Б. М. Теория і методика фізичного виховання школярів / Б. М. Шиян. – Тернопіль: Богдан, 2002. – Ч. 2. – 248 с.

*Н. М. Самсутина,
БГПУ, Бердянск, Украина*

ДЕЯТЕЛЬНОСТНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ КОМПОНЕНТ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Выяснено критерии и уровни сформированности деятельностно-практического компонента профессиональных функциональных компетентностей будущих учителей физической культуры. Эмпирическими и статистическими методами определена динамика уровней сформированности деятельностно-практического

компонента профессиональных функциональных компетентностей будущих учителей физической культуры в процессе профессиональной подготовки. Дальнейшие исследования должны обеспечить изучение мотивационного компонента профессиональных функциональных компетентностей будущих учителей физической культуры.

Ключевые слова: будущие учителя физической культуры; профессиональные функциональные компетентности; деятельностно-практический компонент.

N. M. Samsutina,
BNPU, Berdiansk, Ukraine

**ACTION AND PRACTICAL COMPONENT IN THE FORMATION
OF PROFESSIONAL FUNCTIONAL COMPETENCE OF FUTURE
TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION**

The article clarifies the criteria and development levels of activity-practical component of functional professional competence of future teachers of physical education. It determines by empirical and statistical methods the dynamics of the development levels of action and practical component of functional professional competence of future physical education teachers in the professional training process. Further research should focus on a study of the motivational component of functional professional competence of future teachers of physical education.

Keywords: future teachers of physical education; professional functional competences; action and practical component.

Рецензенти: *Мітрясова О. П.*, д. пед. н., професор;
Лебідь С. Г., к. пед. н., доцент.

© Самсутіна Н. М., 2014

Дата надходження статті до редколегії 17.11.2014